

CULTURA CLÀSSICA

1. Presentació

La presència de la matèria de Cultura Clàssica com a optativa d'oferta obligatòria en tercer d'Educació Secundària està del tot justificada pel fet de constituir un dels pilars bàsics de la cultura i ciència europees modernes.

En establir la relació entre el passat i present s'afavoreix en l'alumnat el desenvolupament d'una visió crítica del seu entorn des d'una perspectiva lingüística, històrica, política, social, cultural, arqueològica i literària. Així mateix, es fomenta l'estudi de la Cultura Clàssica des de la perspectiva del moment històric en què es va desenvolupar sense emetre judicis de valor basats en la situació actual.

No podem comprendre i reflexionar sobre l'actualitat sense remuntar-nos al món grecoromà, base fonamental de nombrosos aspectes de la nostra civilització: la llengua, la vida quotidiana, la política, la ciència, el calendari i les festivitats, l'enginyeria, el dret, la filosofia, entre altres. La seua anàlisi i comprensió aporta a l'alumnat la capacitat per a valorar i respectar el patrimoni cultural i arqueològic des d'una posició sostenible i compromesa.

L'estudi de la matèria de Cultura Clàssica en l'Educació Secundària Obligatoria ajuda a potenciar les competències de l'alumnat, des de les tres dimensions que aquestes inclouen, conceptuals, instrumentals i actitudinals, perquè contribueix a afrontar una sèrie de desafiaments que connecten l'antiguitat clàssica amb els nostres dies. Així doncs, aquest aprenentatge els capacita per a comprendre els múltiples vincles que continuen existint entre la cultura grecoromana i la nostra realitat actual. A més, promou el desenvolupament personal davant el món que els envolta, cosa que reforça l'habilitat per a enfrontar-se a la incertesa de la societat del segle XXI.

Igualment, fomenta tot allò que requereix una actitud democràtica a l'hora de resoldre pacíficament els conflictes i de posar sempre per damunt d'altres consideracions el bé comú, tot posant l'accent en la capacitat de negociació i comunicació inherent a tota societat democràtica i solidària.

Al seu torn, la Cultura Clàssica impulsa en l'alumnat l'adquisició d'un judici crític, ja que el situa enfront d'aspectes del món antic que l'evolució cultural de la humanitat intenta superar, com són l'esclavitud o la condició de la dona. Aquest acostament crític incorpora també, per tant, una reflexió ètica que posa de manifest la necessitat de combatre desigualtats i discriminacions, visibilitzant el paper de les dones i els referents femenins en tots els camps del saber i explicant la condició de la dona des d'altres perspectives.

L'alumnat també adquireix en el procés d'indagació, tant individualment com en equip, unes destreses bàsiques en el maneig de les noves tecnologies amb la valoració dels seus riscos i beneficis, a més de desenvolupar les seues capacitats d'aprendre a aprendre i distingir la informació primordial de la secundària.

En la matèria de Cultura Clàssica es tindrà present la diversitat de l'alumnat tenint en compte els seus diferents ritmes i formes d'aprenentatge, a fi de propiciar la capacitat d'aprendre individualment i d'impulsar el treball col·laboratiu. L'estudi de la matèria promou l'hàbit de lectura, així com una correcta comprensió i expressió oral i escrita, sense oblidar la competència digital i la comunicació audiovisual, pròpies de la societat actual. D'altra banda, el currículum de Cultura Clàssica contribueix al desenvolupament personal i social de

l'alumnat, ja que reforça l'autoestima, l'autonomia, la reflexió i la responsabilitat.

Es treballaran de manera transversal temes tan importants com la igualtat de gènere, incloent en tots els àmbits socials, polítics, culturals i de coneixement la presència femenina, l'educació per a la salut, el consum responsable i la sostenibilitat en estudiar aspectes de la vida quotidiana del món clàssic com, per exemple, l'alimentació, la dona, l'esport o la higiene.

La matèria de Cultura Clàssica millora el coneixement i maneig de les llengües oficials de la Comunitat Valenciana i d'altres llengües estrangeres i permet la consolidació del repertori lingüístic de l'alumnat a través de la reflexió sobre el funcionament de les llengües clàssiques i la seua evolució.

L'estudi d'aquesta matèria despertarà en l'alumnat la curiositat per ampliar el coneixement en altres àmbits en percebre la vinculació amb altres disciplines.

Es proposa per tant un enfocament didàctic "actiu" per a aquesta matèria. L'alumnat és el centre del procés d'ensenyament i aprenentatge, per la qual cosa convé partir dels seus propis interessos per a acostar la matèria al context actual, basant-se en situacions reals i quotidianes per a relacionar-les amb les del món antic.

L'estratègia metodològica es basa en l'exploració, cerca, descobriment i investigació per part del mateix alumnat, sempre relacionant el seu present amb el passat grecoromà per mitjà de tallers, projectes d'investigació, visites, itineraris i dramatitzacions breus i fent ús de les possibilitats que ens ofereixen les noves tecnologies.

La figura del professorat adquireix un paper fonamental com a inspirador i mediador de diferents situacions d'aprenentatge que impliquen el desenvolupament de les competències i l'atenció als desafiaments del segle XXI. Això suposa que el professorat exerceix també un paper actiu en el procés d'aprenentatge de l'alumnat.

Després de l'aproximació al món clàssic en l'etapa de Primària, la matèria de Cultura Clàssica en l'Educació Secundària Obligatoria proporciona una mirada més profunda al món grecoromà en qüestions culturals, de vida quotidiana, artístiques i científiques.

Tot això contribueix al fet que l'alumnat tinga una presa de contacte amb el món clàssic que es podrà ampliar en la matèria optativa de Llatí d'aquesta mateixa etapa, o posteriorment en altres etapes i matèries segons els seus propis interessos i orientació acadèmica.

A continuació, es formulen i es descriuen cadascuna de les competències específiques i s'estableixen les connexions entre aquestes, amb les competències específiques d'altres matèries, amb les competències clau i amb els desafiaments del segle XXI.

Després s'enumeren els sabers bàsics, necessaris per a adquirir les competències específiques. Es presenten des de tres perspectives: temporal i espacial (geogràfica i històrica), patrimonial (cultural i artística) i lingüística/ literària. Aquests sabers estan dividits en sis blocs l'ordre dels quals no respon a una jerarquia determinada. Aquests sabers constitueixen els aprenentatges bàsics, actituds i procediments imprescindibles que l'alumnat ha d'adquirir, articular i mobilitzar per a assegurar la consecució i desenvolupament de les competències específiques. Els sis blocs en els quals s'organitzen els sabers bàsics són els següents.

El primer, Marc geogràfic de Grècia i Roma, situa l'origen de la civilització europea actual i permet tindre una perspectiva de la seua evolució.

El segon, Història i evolució sociopolítica, posa l'accent en l'origen de molts dels sistemes polítics actuals i en les seues semblances i diferències amb l'actualitat.

El tercer, Vida quotidiana, integra tots els aspectes de la vida diària en l'època clàssica tot comparant-los amb l'actualitat, i incideix en temes transversals com la situació de la dona, l'educació de la infància, el treball, l'alimentació i la higiene.

El quart, Mitologia i religió, recull les creences del món antic que d'una manera o d'una altra han influït en les manifestacions artístiques i culturals de tota índole al llarg dels últims segles. Molts d'aquests elements són ja referents o models en l'actualitat l'origen dels quals cal conèixer per a entendre el seu significat.

El cinqué, Art i Ciència, tracta sobre els aspectes relacionats amb l'urbanisme i els seus edificis més representatius. Així mateix, posa el focus en la importància dels avanços científics del món clàssic en el seu vessant teòric i pràctic com a mitjà per a afrontar i resoldre els desafiaments als quals s'enfronta una societat en desenvolupament. També es posa de manifest la genialitat de l'art grec en tots els seus vessants i la forma en la qual Roma va saber adaptar-ho a les seues necessitats i al seu torn crear models originals inspirats en les creacions hel·lèniques.

El sisé, Llengua i Literatura, incideix en la importància decisiva del llatí com a llengua materna de les llengües oficials de la Comunitat Valenciana i la seua estreta relació amb altres llengües de l'estat, de la Unió Europea i de la resta del món. El seu coneixement és una eina fonamental per al complet desenvolupament de la competència lingüística i millora de manera clara la plurilingüe per mitjà del coneixement etimològic de les paraules. De la mateixa manera, la lectura dels clàssics més importants d'aquesta època és fonamental per la seua transcendència per a la història de la literatura universal i del món cultural occidental en general.

Les situacions d'aprenentatge recomanades per al bon desenvolupament competencial de la matèria s'entenen com el context adequat que propicia el desenvolupament de les diferents competències. Encara que els sabers bàsics estan organitzats en diferents blocs, en les situacions d'aprenentatge es treballen interrelacionats per mitjà de tasques significatives, rellevants i, en la mesura que és possible, interdisciplinàries.

Finalment, s'estableixen els criteris d'avaluació que permeten valorar el progrés de l'alumnat en el procés d'adquisició i desenvolupament de les competències específiques. Aquests criteris s'han dissenyat per a posar en relleu la connexió dels sabers bàsics amb els paral·lelismes del món actual de manera raonada i crítica. Per mitjà d'aquests criteris es busca assegurar que l'alumnat haja obtingut la perspectiva de com hem anat constituint la nostra vida quotidiana, la nostra ciutadania, el nostre patrimoni cultural i científic i el fonament de la nostra comunicació al llarg de la història fins al moment actual.

2. Competències específiques

2.1. Competència específica 1.

Reconèixer i valorar la pervivència de les característiques de la vida social grega i romana en el desenvolupament de la nostra activitat quotidiana i en les nostres arrels comunes amb altres països del nostre entorn.

2.1.1. Descripció de la competència

Amb aquesta competència específica es pretén que l'alumnat identifique i aprecie que la nostra cultura i el nostre dia a dia participen dels usos i costums de la vida quotidiana en l'antiguitat clàssica grecoromana.

El coneixement de la pervivència de la vida quotidiana clàssica en la societat actual implica el desenvolupament d'una anàlisi crítica del present i del passat que permet a l'alumnat reconèixer aquella pervivència que continua vigent i beneficia la nostra societat, i rebutjar les pràctiques de discriminació que ja no tenen cabuda en els nostres dies. No obstant això, és important no jutjar amb els ulls del present alguns aspectes del passat que hui dia són considerats poc respectuosos i superats per l'evolució de la civilització i dels drets humans.

Amb aquesta competència es descobreix la importància de la pervivència cultural (situació de la dona, classes socials, hàbits d'higiene, alimentació, esport...) com a element d'unió i cohesió entre pobles de diferent origen, cosa que promou en l'alumnat la capacitat de valorar la diversitat cultural com una riquesa llegada pel nostre passat clàssic comú i la necessitat de promoure la inclusió enfront de les situacions de discriminació anteriors.

Així mateix, afavoreix el desenvolupament del seu esperit crític i ètic, el respecte a les diferències culturals i la convivència ciutadana, a més de promoure uns hàbits saludables en higiene, esport i alimentació que tenen ja l'origen en el món clàssic.

2.2. Competència específica 2.

Relacionar els esdeveniments més rellevants de la història grega i romana amb la configuració sociopolítica de l'Europa del segle XXI i del món actual a partir de fonts històriques, tenint en compte els límits geogràfics i les característiques específiques del món clàssic.

2.2.1. Descripció de la competència

Gràcies a l'adquisició i desenvolupament d'aquesta competència, l'alumnat serà capaç d'entendre la influència que la història grecoromana ha exercit a l'Europa actual, i descobrirà que molts dels diferents models d'organització política i territorial tenen l'origen en el passat. Per a això, s'utilitzaran instruments variats (mapes geopolítics, textos, gràfics) en diferents formats que permeten la descripció, l'anàlisi i la comparació de la situació anterior i de l'actual.

D'altra banda, s'estudien els aspectes socials i econòmics del passat grecoromà posant-los en relació amb la situació actual i els desafiaments del segle XXI, amb especial incís en temes com la igualtat entre homes i dones, el desenvolupament sostenible, la situació de l'emigració i les situacions laborals justes.

Aquesta competència treballa de manera gradual els canvis sociopolítics a través de la utilització crítica i comparada d'informació multimodal, línies de temps, mapes conceptuals o debats per a trobar similituds i diferències amb la realitat sociopolítica contemporània, incidint en aspectes relacionats amb el repte de la igualtat i la inclusió.

Tot això es relaciona amb els espais geogràfics en els quals es va produir el desenvolupament de les cultures i societats grega i romana, per a així comprendre d'una manera coherent la continuïtat històrica i cultural d'aquests pobles en els nostres dies i en el nostre entorn.

Al mateix temps, l'alumnat coneixerà els elements definitoris del medi mediterrani com a element unificador i prendrà consciència de la importància del *Mare Mediterraneum o Nostrum* com a eix central de

les connexions polítiques, culturals i econòmiques i del valor de les comunicacions per al complet desenvolupament de les societats de la zona.

El seu estudi potencia el respecte, la necessitat d'una convivència pacífica i la cooperació en una societat canviant i multicultural, a més de fomentar l'esperit de ciutadania europea, desenvolupar la capacitat de diàleg i la confiança en el coneixement com a punt de partida per a la resolució pacífica de conflictes i despertar l'interès per conèixer diferents cultures.

2.3. Competència específica 3.

Identificar els trets i valorar la importància i la pervivència de la llengua grega i llatina en els idiomes que l'alumnat fa servir i estudia, a través de l'aprenentatge de l'alfabet, l'etimologia, els hel·lenismes i llatinismes, la composició i derivació.

2.3.1. Descripció de la competència

Amb aquesta competència l'alumnat reconeix l'origen dels idiomes que usa i estudia, aprén a identificar i emprar els hel·lenismes i llatinismes, amplia el seu vocabulari i millora l'ortografia per mitjà de l'anàlisi i de l'ús de les arrels grecollatines que conformen les paraules, tot a fi de constatar els nexes lingüístics d'unió amb els països europeus i afavorir la consciència de ciutadania europea. Al seu torn, pot descobrir que algun dels idiomes que estudia no té el seu origen en les llengües romàniques, però tenen una important influència d'aquestes.

Amb això es promou una reflexió sobre la utilitat del llatí i el grec per a adquirir llengües estrangeres, a més de millorar la lectura comprensiva, l'expressió oral i escrita en ampliar el seu vocabulari mitjançant la deducció dels significats de termes tècnics o científics gràcies al coneixement de la seua arrel clàssica.

Aquesta competència es treballa mitjançant una visió diacrònica centrada en l'evolució de les llengües clàssiques i actuals comparant-les per famílies lèxiques o per agrupacions temàtiques, la qual cosa afavoreix el desenvolupament d'habilitats lingüístiques a través de la inferència del significat de les paraules de lèxic comú o científic.

D'aquesta manera l'alumnat comprova que la majoria del patrimoni lingüístic dels idiomes que usa i estudia té el seu origen en les llengües que van parlar els antics grecs i romans, que són un senyal d'identitat del passat que l'ajuda a conèixer i comprendre el seu present, valorant la diversitat lingüística, dialectal i cultural inherent als reptes del segle XXI.

2.4. Competència específica 4.

Localitzar i relacionar la presència del món clàssic en el patrimoni històric d'Europa, de la Península Ibèrica i de la Comunitat Valenciana i contribuir a la seua conservació i respecte.

2.4.1. Descripció de la competència

Mitjançant aquesta competència l'alumnat aprén a reconèixer la presència grecoromana i identificar el patrimoni clàssic de la Comunitat Valenciana i de la Península Ibèrica com a part de la seua història.

És important experimentar el pas de l'estudi de les aules a la realitat: als centres d'interpretació, jaciments i espais museïtzats, que mostren realment com són i van ser les diferents manifestacions culturals del món grec i romà.

La localització geogràfica d'aquests espais en la geografia de la Comunitat Valenciana i del territori peninsular permet analitzar els diferents nivells d'influència que la cultura grecoromana ha tingut al nostre país.

Al seu torn, això contribueix a despertar la preocupació per la necessitat de conservació, explotació i exposició d'aquests i de la importància de les eines digitals (entorns virtuals, en 3D, maquetació i disseny gràfic i d'estructures) per a afavorir la millor comprensió del món clàssic.

L'estudi i el contacte directe amb aqueixos elements patrimonials en museus, jaciments arqueològics o excavacions constitueixen un exercici d'anàlisi i reflexió per a entendre el seu entorn històric i patrimonial d'una manera més crítica i precisa.

Amb aquesta competència l'alumnat adquireix el necessari respecte a les manifestacions del nostre passat per a poder entendre el nostre present i prendre'l com a referència per a solucions futures.

2.5. Competència específica 5.

Des d'una perspectiva inclusiva, investigar, identificar i explicar els referents culturals, tant masculins com femenins, de l'època clàssica en el desenvolupament de la ciència i en les diverses manifestacions artístiques actuals.

2.5.1. Descripció de la competència

Amb aquesta competència l'alumnat és capaç de redescobrir i argumentar la relació entre les produccions artístiques actuals de diferent tipologia (literatura, escultura, arquitectura, pintura, cinema, publicitat, música...) i les fonts clàssiques que les inspiren. D'aquesta manera, el coneixement adquirit en la matèria de Cultura Clàssica impulsa el desenvolupament i les habilitats personals i posa de manifest la importància del coneixement del passat per a la millor comprensió del món actual.

Convé subratllar de manera especial la importància que la mitologia grecoromana té de manera transversal en les manifestacions culturals i científiques contemporànies (astronomia, medicina, música, química, botànica, psiquiatria, física) i en la vida quotidiana (calendari, llenguatge, literatura, publicitat).

Amb aquesta competència es potencia en l'alumnat l'aprenentatge holístic i interdisciplinari, perquè no sols es treballen els referents de la cultura clàssica en les manifestacions científiques i artístiques actuals, sinó que aprén i és capaç d'integrar diferents coneixements per a obtenir un saber que l'ajuda a solucionar problemes i a obtenir respostes, sempre proporcionant eines de reflexió i inferència. D'aquesta manera, es fomenta en l'alumnat el pensament crític, reflexiu i creatiu que li permet emetre judicis elaborats i argumentats. Al mateix temps, es potencia l'ús ètic i responsable de les noves tecnologies i la cultura digital.

Aquesta competència també permet major llibertat en l'expressió i iniciativa personal de l'alumnat que, per mitjà d'aquesta cerca i investigació en diferents camps relacionats amb els seus propis interessos, gustos o aficions, pot anar trobant nexes d'unió amb el món escolar i reforçar d'aquesta manera el llaç que permetia concebre la cultura clàssica com un element important en el desenvolupament de la seua evolució personal.

3. Connexions de les competències específiques entre si, amb les d'altres matèries i amb les competències clau

3.1. Relacions o connexions entre les competències específiques de la matèria

Les competències específiques de la matèria de Cultura Clàssica estan totalment vinculades entre si, ja que totes proporcionen a l'alumnat capacitats, coneixements i eines per a valorar i interpretar l'herència que la llengua i cultura clàssiques han deixat a l'Europa i en el món del segle XXI en el sistema sociopolític, en les llengües que es parlen hui dia, en les produccions artístiques, en la conformació geopolítica, en els referents culturals actuals i en el patrimoni històric.

3.2. Relacions o connexions amb les competències específiques de les altres matèries de l'etapa

La CE 3 de Cultura Clàssica connecta directament amb les matèries de l'àmbit lingüístic com són les mateixes llengües cooficials de la Comunitat Valenciana (castellà i valencià) i les seues literatures, les llengües estrangeres (anglès, francès, alemany o italià), ja que el lèxic o les estructures gramaticals tenen l'origen directament en el llatí i el grec. A més, com que la llengua castellana o la valenciana són el vehicle d'aprenentatge, transmissor de cultura i coneixements, també es treballen l'expressió i comprensió oral i escrita, lectura i interacció, per la qual cosa es connecta amb la resta de competències específiques d'aquestes àrees lingüístiques.

També amb les matèries de l'àmbit humanístic (Geografia i Història o Valors Ètics), perquè en totes aquestes es reflexiona sobre l'esdevenir històric i polític. La seua vinculació es troba en els aspectes socials i polítics de la societat grecoromana que han perviscut fins als nostres dies, a més de les nombroses restes patrimonials. En concret, les competències CE 1, CE 2 i CE 4 de la matèria de Cultura Clàssica estan connectades amb la majoria de les competències específiques de l'àrea de Geografia i Història i de Valors Ètics pel seu caràcter transversal i complementari.

Al seu torn, amb l'àmbit científic, perquè el seu lèxic presenta sovint un origen grec i romà i el pensament científic té els arrels a Grècia i Roma.

I amb l'àmbit de l'Educació Plàstica, Visual i Audiovisual, ja que nombroses produccions artístiques actuals s'inspiren en el món clàssic. L'alumnat de Cultura Clàssica pot elaborar propostes creatives fent servir els formats, materials i discursos propis de la contemporaneïtat artística i fins i tot crear produccions artístiques col·lectives, així com crear escenes de teatre basades en els clàssics, construir maquetes d'edificis i de ciutats, i realitzar performances i tota mena de creacions audiovisuals.

De la mateixa manera connecta amb la matèria de Tecnologia i Digitalització perquè un alumne del segle XXI ha de fer ús responsable i ètic de les noves tecnologies, saber seleccionar les fonts fiables i poder generar contingut multimodal.

3.3. Relacions o connexions amb les competències clau

Competències específiques de la matèria que mantenen relacions especialment significatives i rellevants amb les competències clau:

En primer lloc, la CE1 es relaciona amb les competències clau CCL, CD, CPSAA, CE i CCEC, en la mesura que reconèixer i valorar la pervivència de la vida social grega i romana en el desenvolupament de la nostra activitat quotidiana estimula la curiositat, la comunicació, el treball en equip, la cerca i selecció de les fonts fiables i de les estratègies d'aprenentatge de l'alumnat, per a fer-lo conscient d'aquesta herència cultural tan present en moltes facetes de la nostra vida i ajudar-lo així a entendre millor el món en el qual viu i la seua relació amb el passat.

En segon lloc, la CE2 està connectada amb les competències clau CCL, CMCT, CD, CPSAA, CC i CE pel fet que relacionar els esdeveniments més rellevants de la història grega i romana amb la configuració sociopolítica de l'Europa del segle XXI impulsa no sols l'adquisició d'un vocabulari específic, sinó també d'una ciutadania plena i conscient, així com la capacitat de percebre les identitats culturals i nacionals com un procés dinàmic i canviant en un context de globalització.

En tercer lloc, la CE3 es vincula amb les competències clau CCL, CP, CMCT, CD, CPSAA, CC i CE a través d'una millora de l'ortografia, el vocabulari i la semàntica de les diferents llengües que estudia l'alumnat en aquesta etapa gràcies al contacte amb les llengües clàssiques. A més, impulsa el respecte cap a altres llengües hereues d'una mateixa font. D'altra banda, el coneixement dels ètims grecs i llatins és essencial per a la correcta comprensió dels sabers matemàtics, científics i tecnològics.

En quart lloc, la CE4 es relaciona amb les competències clau CD, CPSAA, CC, CE i CCEC en la mesura que el descobriment del patrimoni clàssic al llarg de la història permet identificar i realçar restes arqueològiques, uns altres tipus de monuments i vestigis culturals a través de l'ús d'eines digitals que ajuden a descobrir la identitat cultural que ha aportat el món grecoromà.

En cinquè lloc, la CE5 s'associa a les competències clau CD, CPSAA, CC, CE i CCEC, ja que la identificació dels referents culturals de l'època clàssica en el desenvolupament de la ciència i en les diverses manifestacions artístiques actuals proporciona a l'alumnat els coneixements i les destreses necessàries per a relacionar els referents clàssics amb els contemporanis, que potencien la seua capacitat per a establir vincles en noves manifestacions que requereixen una reflexió crítica sobre els processos d'aprenentatge propis. Al seu torn, impulsa el respecte i empatia cap a altres manifestacions i herències culturals.

Competències clau del perfil d'eixida de l'alumnat al terme de l'ensenyament bàsic:

CCL: competència en comunicació lingüística

CP: competència plurilingüe

CMCT: competència matemàtica, ciència i tecnològica

CD: competència digital

CPSAA: competència personal, social i d'aprendre a aprendre

CC: competència ciutadana

CE: competència emprenedora

CCEC: competència en consciència i expressió cultural

El quadre adjunt mostra l'existència d'una relació especialment significativa i rellevant entre les cinc competències específiques de la matèria de Cultura Clàssica i algunes competències clau incloses en el perfil d'eixida de l'alumnat en finalitzar l'educació bàsica. En tots els casos, aquesta relació opera en les dues direccions. D'una banda, l'adquisició i desenvolupament de les competències específiques assenyalades contribueix a la incorporació de les competències clau amb les quals apareixen estretament vinculades; d'altra banda, aquestes competències clau representen un paper important en l'adquisició i desenvolupament de les competències específiques assenyalades.

	CCL	CP	CMCT	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
CE1	X			X	X		X	X
CE2	X		X	X	X	X	X	
CE3	X	X	X	X	X	X	X	
CE4				X	X	X	X	X
CE5				X	X	X	X	X

4. Sabers bàsics

4.1. Introducció

D'acord amb la lògica inherent a un enfocament competencial, els sabers bàsics de la matèria de Cultura Clàssica en tercer d'Educació Secundària identifiquen els continguts que l'alumnat ha d'aprendre, articular i mobilitzar per a desplegar les actuacions establides en les competències específiques.

Tots els blocs ofereixen la possibilitat d'establir una relació entre el passat grecollatí i el món actual, la qual cosa permet tractar els aspectes més importants relacionats amb l'herència clàssica, els desafiaments del segle XXI i els objectius de desenvolupament sostenible des d'una perspectiva diacrònica.

El criteri disciplinar utilitzat per a l'organització i distribució dels blocs atén la divisió temàtica de la matèria, assumint que és necessari un marc d'espai i temps, geogràfic i històric, des del qual es desenvolupen de manera conjunta els altres blocs: vida quotidiana, mitologia i religió, art i ciència i llengua i literatura. L'ordre dels blocs no té un caràcter jeràrquic.

El professorat adaptarà al perfil del seu alumnat aquests blocs de continguts i herències culturals.

4.2. Bloc 1. MARC GEOGRÀFIC DE GRÈCIA I ROMA

CE 2 i CE 4
<ul style="list-style-type: none">
• Marcs geogràfics de les civilitzacions grega i romana en el moment del seu apogeu cultural: principals ciutats i regions i accidents geogràfics més significatius.
<ul style="list-style-type: none">
• El <i>Mare Nostrum</i> com a punt d'unió entre els pobles.
<ul style="list-style-type: none">
• El mapa en diferents formats, analògic o digital, com a instrument de coneixement històric.
<ul style="list-style-type: none">
• El cosmopolitisme en l'antiguitat i la globalització actual.
<ul style="list-style-type: none">
• Actitud positiva de superació en el procés d'aprenentatge.
<ul style="list-style-type: none">
• Consciència de ciutadania global de l'alumnat.
<ul style="list-style-type: none">
• Fonts escrites històriques i literàries sobre la geografia del món antic.

4.3. Bloc 2. HISTÒRIA I EVOLUCIÓ SOCIOPOLÍTICA

HISTÒRIA. CE 2 i CE 3
<ul style="list-style-type: none">
• Grècia: etapes i fets històrics més importants de l'època clàssica a l'hel·lenisme. Dones i homes que van fer història.
<ul style="list-style-type: none">
• Roma: etapes i fets històrics més importants de la República a l'Imperi. La romanització. Dones i homes que van fer història.
<ul style="list-style-type: none">
• Estratègies per a la cerca senzilla, selecció i maneig de fonts històriques i literàries tant en biblioteques com en internet.

EVOLUCIÓ SOCIOPOLÍTICA. CE 2 i CE 3
<ul style="list-style-type: none">
• Principals formes de govern i organització social.
<ul style="list-style-type: none">
• Aportació de Grècia i Roma en el nostre sistema polític democràtic i en les institucions actuals.

- Importància de l'argumentació o debat raonat amb suport d'informació veraç i contrastada que potencien la convivència democràtica, la resolució pacífica de conflictes i l'esperit crític.

4.4. Bloc 3. VIDA QUOTIDIANA

CE 1 i CE 3
<ul style="list-style-type: none">
• La família: rols dels seus membres; situació de la dona, sense oblidar aquelles dones que han transgredit els convencionalismes i els rols establerts.
<ul style="list-style-type: none">
• El matrimoni a Grècia i a Roma.
<ul style="list-style-type: none">
• L'educació de xiquets i xiquetes. Els jocs.
<ul style="list-style-type: none">
• Indumentària i higiene.
<ul style="list-style-type: none">
• L'alimentació en l'antiguitat.
<ul style="list-style-type: none">
• El calendari i la jornada diària.
<ul style="list-style-type: none">
• Analogies i diferències entre aspectes de la vida quotidiana grecoromana i els actuals.
<ul style="list-style-type: none">
• Importància de la contextualització d'alguns aspectes de la vida quotidiana que formaven part de la civilització grega i romana.

4.5. Bloc 4. MITOLOGIA I RELIGIÓ

MITOLOGIA. CE 1, CE 3 i CE 5
<ul style="list-style-type: none">
• Divinitats del panteó grec i romà.
<ul style="list-style-type: none">
• Principals herois i heroïnes en els seus mites i llegendes i les seues característiques.
<ul style="list-style-type: none">
• Influència de la mitologia clàssica en altres mitologies i en manifestacions artístiques i literàries al llarg de la història.
<ul style="list-style-type: none">
• Ús de procediments de cerca, selecció i anàlisi de la informació, obtinguda tant de fonts tradicionals gregues i romanes com actuals.

RELIGIÓ. CE 1, CE 3 i CE 5
<ul style="list-style-type: none">
• Principals característiques de la religió grecolatina.
<ul style="list-style-type: none">
• Manifestacions religioses de la Grècia Clàssica: jocs olímpics.
<ul style="list-style-type: none">
• Pervivència de les festivitats religioses clàssiques en l'actualitat.
<ul style="list-style-type: none">
• Actitud de respecte cap a diferents creences religioses.

4.6. Bloc 5. ART I CIÈNCIA

ART. CE 3, CE 4 i CE 5
<ul style="list-style-type: none">
• Museus, espais arqueològics o recreacions vinculades amb el món clàssic i l'aportació per a la formació personal i ciutadana.
<ul style="list-style-type: none">
• Principals produccions artístiques grecoromanes d'autoria, tant masculina com femenina: escultura, pintura, ceràmica i mosaic.
<ul style="list-style-type: none">
• Influència de la cultura grega en la civilització romana.

CIÈNCIA. CE 3, CE 4 i CE 5
<ul style="list-style-type: none">
• La planificació urbana a Grècia i Roma: tipologia dels edificis i infraestructures.
<ul style="list-style-type: none">
• Llegat de les obres públiques i l'urbanisme a les ciutats actuals.
<ul style="list-style-type: none">
• Descobriments i aportacions científiques, tant d'homes com de dones, del món antic.
<ul style="list-style-type: none">
• Aportació de la civilització grega en el pas del mite al logos.
<ul style="list-style-type: none">
• Respecte i curiositat (lliure de prejudicis) pels avanços científics com a mitjà per a millorar el benestar i la sostenibilitat.

4.7. Bloc 6. LLENGUA I LITERATURA

LLENGUA. CE 3
<ul style="list-style-type: none">
• Alfabet grec i llatí.
<ul style="list-style-type: none">
• Llengües romàniques i no romàniques.
<ul style="list-style-type: none">
• Introducció al significat etimològic de les paraules.
<ul style="list-style-type: none">
• Principals hel·lenismes i llatinismes en el llenguatge comú i el científicotècnic.
<ul style="list-style-type: none">
• Interés pel coneixement de l'etimologia de les paraules com a instrument per a una bona comunicació i expressió.
<ul style="list-style-type: none">
• Importància del llatí i del grec en l'evolució de les llengües que formen part del repertori lingüístic de l'alumnat.
<ul style="list-style-type: none">
• Respecte per les diferents llengües del món i per les diferències culturals dels seus parlants.
<ul style="list-style-type: none">
• Estratègies per a la formació de noves paraules o per a la deducció del seu significat a través dels components.

LITERATURA. CE 3 i CE 5
<ul style="list-style-type: none">
• Principals gèneres literaris: Èpica, lírica, teatre, epistolografia i oratòria
<ul style="list-style-type: none">
• Autors i autores i les seues obres més representatives.
<ul style="list-style-type: none">
• Interés per la lectura de textos literaris com a font de coneixement del món clàssic.

<ul style="list-style-type: none">
• Lectura de textos literaris seleccionats, també d'autoria femenina, relacionats amb el món antic.
<ul style="list-style-type: none">
• Reinterpretació i creació pròpia dels textos en diferents formats.
<ul style="list-style-type: none">
• Semblances i diferències entre els principals gèneres literaris del món clàssic i els de la literatura actual.

5. Situacions d'aprenentatge per al conjunt de les competències de la matèria.

Les situacions d'aprenentatge de Cultura Clàssica posen en relació les competències específiques de l'assignatura amb els desafiaments del s. XXI i les competències clau, per a vincular la realitat quotidiana de l'alumnat amb els referents clàssics.

Les experiències d'aprenentatge han de potenciar la possibilitat de gaudir aprenent; per aconseguir-ho, es presentaran activitats, tallers, jocs i reptes didàctics amb els quals l'alumnat pugua trobar la motivació per a continuar en el seu procés d'aprenentatge en fer-lo partícip d'aquest.

L'acostament didàctic i com a experiència personal a aquests espais es realitzarà en col·laboració amb les institucions responsables de la conservació i defensa del patrimoni. Amb açò es pretén donar importància a l'activitat de les diferents administracions i visibilitzar per a l'alumnat el treball de totes les persones i institucions en la conservació i accés a aquests espais.

El punt de partida ha de ser la proposta d'activitats que sorgisquen de la quotidianitat de l'alumnat i que estiguen relacionades amb l'entorn més pròxim. Posteriorment es podran plantejar contextos més llunyans, de manera que el discent pugua traslladar els seus coneixements a altres situacions. A partir d'ací, l'alumnat, sempre desenvolupant la seua capacitat de reflexió sobre els coneixements adquirits, serà capaç de proposar activitats similars.

Per a l'estudi del bloc de la llengua grega i llatina es potenciarà el mètode inductiu-contextual, en el qual l'alumnat descobreixca el significat de paraules, ètims, llatínismes o expressions gràcies a l'ús d'il·lustracions, de famílies lèxiques, de jocs i del context.

En la didàctica de la matèria de Cultura Clàssica s'empraran, al costat de les estratègies comunicatives, l'anàlisi de les fonts d'informació en diferents formats (escrites, visuals o audiovisuals) i l'experiència vivencial de manera individual o en grup, mitjançant tallers didàctics, a fi de crear consciència de la importància del coneixement en el seu desenvolupament personal.

Es fomentarà l'ús de metodologies que s'adapten al ritme d'aprenentatge propi de cada discent, per a incentivar així l'esforç, l'actitud investigadora, la capacitat d'argumentació i el treball en equip.

S'intentarà promoure l'hàbit de la lectura i escriptura a través de la selecció de textos adaptats a l'edat sobre temes relacionats amb la Cultura Clàssica que poden ser d'autors clàssics grecoromans o actuals (com novel·la històrica, còmics, articles d'opinió, entre altres), perquè l'alumnat adquireixca les destreses necessàries per a una bona comprensió i expressió.

Els objectius de desenvolupament sostenible han d'estar reflectits de manera transversal en tots els continguts de la matèria i etapa, de manera que desperten en l'alumnat un fort compromís ciutadà en l'àmbit local i global, com per exemple en presentar els fonaments del sistema democràtic i de la noció de llibertat de l'individu en el món grecoromà.

L'alumnat com a protagonista del seu propi aprenentatge estableix conclusions i relacions entre passat i present, de manera que pot desenvolupar opinions personals respectuoses sobre la manera de vida en uns altres temps i cultures.

D'altra banda, la ràpida evolució en la societat actual genera la necessitat d'educar en competències per a afrontar el futur i saber gestionar la incertesa que comporta tot canvi; d'aquí ve que els principis de moviment, complexitat i adaptació es revelen com a nous motors. L'exemple dels reptes als quals el món grec i romà va haver d'enfrontar-se al llarg del seu esdevenir històric s'ha de tractar a les nostres aules i en la nostra matèria

S'ha de tindre present en tot moment la connexió directa de la Cultura Clàssica amb altres matèries com, per exemple, les Ciències Socials i les lingüístiques per a treballar interdisciplinàriament els continguts i competències susceptibles de ser connectats.

6. Criteris d'avaluació

6.1 Competència específica 1. Criteris d'avaluació

CE 1: Reconèixer i valorar la pervivència de les característiques de la vida social grega i romana en el desenvolupament de la nostra activitat quotidiana i en les nostres arrels comunes amb altres països del nostre entorn.

- Identificar i explicar les semblances i diferències entre l'actualitat i la vida quotidiana grega i romana en alguns temes pròxims i d'especial rellevància per a l'alumnat, tot contrastant-los amb els que són saludables i sostenibles en el seu entorn.
- Reconèixer les desigualtats socials en l'antiguitat, donant visibilitat a aquells col·lectius que han sigut silenciats, amb especial atenció a la presència femenina.
- Elaborar i presentar continguts propis en forma d'esquemes, redaccions, taules comparatives o un altre tipus de format mitjançant estratègies de cerca, anàlisi crítica, selecció i tractament d'informació de fonts primàries i secundàries.
- Mostrar actituds no discriminatòries davant la diversitat social i multicultural per a promoure la igualtat.
- Formular opinions i valoracions respectuoses i argumentades cap a altres cultures i formes de vida prenent com a referència el respecte als drets humans, sempre intervenint en favor de la integració, la igualtat de gènere, la col·laboració social i la cohesió en l'entorn.

6.2 Competència específica 2. Criteris d'avaluació

CE 2. Relacionar els esdeveniments més rellevants de la història grega i romana amb la configuració sociopolítica de l'Europa del segle XXI i del món actual a partir de fonts històriques, tenint en compte els límits geogràfics i les característiques específiques del món clàssic.

- Explicar la relació dels elements més significatius de la història de Grècia i Roma amb aspectes destacats de la situació sociopolítica europea actual.
- Establir les semblances i diferències del marc geogràfic i polític del món clàssic amb la situació europea contemporània fent servir tant fonts clàssiques com actuals.
- Investigar i aportar arguments sobre la importància socioeconòmica i cultural del mitjà marítim en el desenvolupament de les civilitzacions grega i romana.
- Expressar opinions fonamentades sobre la importància de la multiculturalitat per al desenvolupament de la societat i arribar a conclusions a partir del debat i posada en comú.
- Valorar el procés de creació de formes de govern que van dur a terme Grècia i Roma i compararlo amb la seua evolució en l'actualitat.
- Mostrar una disposició favorable a participar i comprometre's amb les institucions democràtiques respectant els diferents punts de vista i posant l'accent en la igualtat real, especialment de les dones.

6.3. Competència específica 3. Criteris d' avaluació

CE 3. Identificar els trets i valorar la importància i la pervivència de la llengua grega i llatina en els idiomes que l'alumnat fa servir i estudia, a través de l'aprenentatge de l'alfabet, l'etimologia, els hel·lenismes i llatinismes, la composició i derivació.

- Identificar la rellevància dels alfabetes grec i llatí en les manifestacions culturals i lingüístiques del món occidental.
- Descobrir la pervivència dels ètims grecollatins en les llengües romàniques peninsulars, europees i altres llengües que estudie l'alumnat.
- Buscar i classificar famílies lèxiques de paraules específiques a partir de la seua arrel grega o llatina en la seua llengua materna.
- Fer ús adequat en el seu context dels hel·lenismes i llatinismes més comuns.
- Deduir el significat d'alguns tecnicismes aplicant els principals fonaments de la derivació i composició amb prefixos grecs i llatins.
- Mostrar interès pel coneixement d'altres llengües estrangeres com a mitjà d'enriquiment personal i professional.

6.4. Competència específica 4. Criteris d' avaluació

CE 4. Localitzar i relacionar la presència del món clàssic en el patrimoni històric d'Europa, de la Península Ibèrica i de la Comunitat Valenciana i contribuir a la seua conservació i respecte.

- Localitzar la presència de referents patrimonials arqueològics, arquitectònics i artístics grecs i romans en l'entorn més pròxim i en la Península Ibèrica.
- Identificar, analitzar i valorar les contribucions científiques més importants del món clàssic.
- Dur a terme activitats que posen de manifest la necessitat de la conservació i coneixement de les manifestacions culturals i els valors cívics del nostre passat.
- Contribuir al respecte per les expressions culturals i els valors cívics del nostre passat com un element significatiu de la nostra identitat.
- Il·lustrar amb exemples de la cultura clàssica o amb clara influència d'aquesta la importància i el valor del coneixement científic i les manifestacions artístiques com a mitjà d'evolució personal, social i cultural.

6.5. Competència específica 5. Criteris d' avaluació

CE 5. Des d'una perspectiva inclusiva, investigar, identificar i explicar els referents culturals, tant masculins com femenins, de l'època clàssica en el desenvolupament de la ciència i en les diverses manifestacions artístiques actuals.

- Reconèixer i analitzar la presència dels referents clàssics estudiats a l'aula (arquitectònics, literaris, escultòrics) en les produccions artístiques més significatives de diferents moments de la història.
- Investigar i localitzar noves manifestacions dels referents clàssics en àmbits pròxims als interessos de l'alumnat com ara publicitat, jocs d'internet, pel·lícules, música i còmics.

- Identificar els referents del món grecollatí que funcionen com a models de personatges, situacions, activitats o comportaments en el món actual.
- Crear i editar produccions pròpies (presentacions, vídeos, relats, dramatitzacions, jocs) que tinguen com a eix central alguns dels referents clàssics més rellevants de la mitologia en diferents manifestacions artístiques.
- Argumentar amb exemples la importància de la tradició clàssica en les manifestacions culturals posteriors.
- Investigar la pervivència de la ciència en la societat actual.